

به نام خدا

مقایسه کار داوطلبانه ایران با اروپا و ارائه چند راهبرد

در کشورهای اروپایی عموماً نیروهای داوطلب در میان قشر جوان هستند. آنها برای یادگیری وارد فعالیت‌های داوطلبانه می‌شوند و مازاد وقت خود را برای سازمان‌های متولی چنین فعالیت‌هایی صرف می‌کنند. به این ترتیب هم آنها دوره کارآموزی را گذرانده‌اند و هم سازمان‌های مردم‌نهاد از نیروی کار مجانی بهره‌مند شده و روی این نیروی کار حساب کرده‌اند. نتیجه چنین فعالیتی برای کارآموزان موجب ایجاد تجربه‌های ارزشمند از سراسر جهان (به واسطه سفرهای متعدد نیروهای کارآموز برای کار داوطلبی در نقاط مختلف جهان) و صرفه‌جویی در هزینه‌های نیروی انسانی می‌شود که اغلب اوقات رخدادهای اجتماعی را نیز به دنبال دارد. گروه دومی که وقت خود را صرف کار داوطلبانه می‌کنند، کسانی هستند که در یک کار تخصص داشته و با کار داوطلبانه به قول ما ایرانی‌ها ذکات علم خود را می‌پردازند. سالمندان و بازنشستگان دیگر گروه داوطلبی در کشورهای اروپایی هستند. این گروه در این دوره زمانی به فعالیت‌هایی می‌پردازند که پیش از بازنشستگی به واسطه ویژگی‌های کار خود نمی‌توانستند به آن بپردازند.

مزایای کار داوطلبانه در توسعه اقتصادی و اجتماعی

سازمان‌های مردم‌نهاد وظیفه ارتباط میان دولت و جامعه بومی و محلی را برعهده دارند. آنها به واسطه عدم رویه بوروکراتیک دولتی از ساختار سازمانی منعطفی برخوردارند و می‌توانند ارتباط موثری با جامعه هدف خود برقرار کنند. سازمان‌های مردم‌نهاد تلاش می‌کنند نگاهی هم‌سطح با جامعه بومی داشته و با برگزاری جلسه‌های هم‌اندیشی برداشت‌های منفی را تعدیل کرده و فضای همفکری میان دولت و سازمان‌های محلی برقرار کنند، تا گروه‌های ذینفع در یک منطقه بتوانند به یک درک مشترک نسبت به مسائل برسند.

مشکلات کار داوطلبانه در ایران

- **فاقد ارزش بودن کار داوطلبانه:** در ایران کار داوطلبانه آن هم در حوزه‌هایی نظیر محیط‌زیست و... دارای ارزش قلمداد نمی‌شود، شاهد آن نیز حمایت محدود و اندک دولت از چنین فعالیت‌هایی است. چنین رویه‌ای عدم رغبت مخاطبان از کار داوطلبانه را به دنبال دارد به‌ویژه این‌که گاهی این فعالیت‌ها با مخالفت یا مقاومت مراجع دولتی نیز همراه می‌شود.

- **فقدان پشتوانه برای کار داوطلبانه:** در کشورهای اروپایی کار داوطلبانه به‌عنوان مسئولیت اجتماعی قلمداد شده و فرد داوطلب به‌عنوان یک فرد مسئول شناخته می‌شود. از این رو در رزومه‌های شغلی بخش ابتدایی و مهم

به کار داوطلبانه اختصاص یافته است. این در حالی است که در رزومه‌های شغلی ایران این نمونه از فعالیت جایگاهی ندارد و مسئولیت اجتماعی فرد در برابر جامعه امری مقبول محسوب نمی‌شود. چنین رویه‌ای موجب شده است در کشور ما افراد اغلب تنها با عرق ملی و بدون برنامه‌ریزی دست به عمل بزنند که حاصل آن تجربه‌های ناخوشایندی نظیر تجربه زلزله بم است.

- مشکلات اقتصادی و معیشتی: افراد زمانی به فعالیت‌های داوطلبانه و اجتماعی روی می‌آورند که مشکلات معیشتی و اقتصادی نداشته باشند. زمانی که در جامعه افراد درگیر انبوه مشکلات روحی، روانی و معیشتی هستند، چطور می‌توان از آنها انتظار داشت که وارد فعالیت‌های داوطلبانه شوند. - عدم بهره‌گیری از ظرفیت‌های فرهنگی: در ایران ما با مفاهیمی نظیر جهاد یا بسیج مواجهیم. این فعالیت‌ها در برهه‌های زمانی توانسته‌اند بخش بزرگی از مشکلات را برطرف کنند. به‌عنوان مثال جهاد یک کار خودجوش مردمی بود که در اوایل پیروزی انقلاب اسلامی ما شاهد نیروهای داوطلب آن در اقصی نقاط کشور بودیم. ممکن است که برخی از رفتارهای انجام شده مبنای علمی نداشتند، اما این نیروها با یک شور انقلابی وارد کار شده و به‌عنوان نیروی کمکی جامعه بومی فعالیت می‌کردند.

راه‌های پیشبرد فعالیت داوطلبانه در ایران

- شکل‌گیری مراکزی برای جذب نیروی داوطلب: ما باید مراکز مردم‌نهادی را تأسیس کنیم که در آن تنها نیروهای داوطلب ثبت‌نام کنند. این مراکز می‌توانند بخش بزرگی از جوانان، افراد متخصص و به‌ویژه افراد بازنشسته را تحت پوشش قرار دهند و به این ترتیب مشکل نیروی انسانی سازمان‌های مردم‌نهاد را برطرف کنند. ضرورت بکارگیری نیروهای بازنشسته از آن جهت است که این افراد می‌توانند پس از خروج از فضای کار رسمی همچنان در چرخه فعالیت‌های اجتماعی باقی بمانند. امری که ایجاد نشاط و سرزندگی را برای این قشر به دنبال داشته و افسردگی ناشی از بیکاری و در نتیجه حضور سرگردان آنها در پارک‌ها را از بین می‌برد.

- ایجاد منفعت شخصی برای کار داوطلبانه: باید دولت و بخش خصوصی برای کار داوطلبانه ارزش قایل شده و آن را به‌عنوان یک شاخص مثبت در استخدام افراد لحاظ کنند، تا داوطلبان و به‌ویژه جوانان بارغبت بیشتری وارد این فعالیت‌ها شوند.

- فرهنگ‌سازی در زمینه کار داوطلبانه: در شرایط کنونی در جامعه ما فعالیت‌های داوطلبانه تنها بخش کوچکی از طبقه متوسط به بالا را شامل می‌شود. به‌ویژه در زمینه محیط‌زیست که به‌عنوان یک امر فانتزی قلمداد شده و تنها برای جمعی از متخصصان اهمیت دارد. این امر ضرورت فرهنگ‌سازی در جامعه به‌ویژه در میان کودکان و دانش‌آموزان را نشان می‌دهد، اما در حوزه‌های کودکان کار و خیابان و خیریه ما شاهد فعالیت‌های داوطلبانه

گسترده‌تری هستیم که این بخش نیز باید تقویت شود. همچنین ما باید این بخش فعال را بسط داده و آنها را با نیازهای جدید جامعه نیز آشنا کنیم. نقشی که به نظر می‌رسد در آن رسانه‌ها بیش از پیش اهمیت دارند. ما به رسانه‌ها نیازمندیم تا شبکه‌ای از این فعالیت‌ها شکل بگیرد.

- **تقویت برنامه‌های رسانه‌ای به‌ویژه در صدا و سیما:** رسانه ملی باید به شکل رسالت فعالیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد را منعکس کند. این برنامه‌ها باید متفاوت از برنامه‌های مشارکتی صداوسیما تعریف شوند و انعکاس‌دهنده پژوهش‌ها یا نتیجه فعالیت‌های این سازمان‌ها در زمینه‌های متعدد باشند. - معرفی سازمان‌های فعال در حوزه کار داوطلبی: بسیاری از افراد درباره سازمان‌های مردم‌نهاد فعال در حوزه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی چیزی نمی‌دانند. کودکان کار و خیابان، سالمندان و درنهایت محیط‌زیست تنها حوزه‌های شناخته شده در این زمینه است، اما اگر این سازمان‌ها به جامعه معرفی شوند آنگاه افراد حق انتخاب برای ورود به حوزه‌های گوناگون را دارند.